

R. N. F. C.
DISSERTATIO,
HISTORIAM
REGIÆ ACADEMIÆ
ABOENSIS
CONTINENS,

Cujus

PARTEM SECUNDAM

CONSENSU AMPLISSIMI SENATUS PHILOSOPHICI
IN ILLUSTRARI AD AURAM LYCÆO,
PRÆSIDE

MAG. **JOHANNES**
BILMARK,

HISTOR. & PHIL. PRÆC. PROFESSORE REG. & ORDIN.
NEC NON REG. ACAD. ABOENS. H. T. RECTORE,

Publicæ censuræ modestè subjicit

JOHANNES LENÆSIUS,

ANGERMANNUS,

IN AUDITORIO MAJORI DIE XXVIII APRILIS
ANNI a N. C. MDCCLXX.

H. A. M. C.

ABOÆ

Impressit JOH. CHRISTOPH. FRÆNCKELL,

S. R. E. M. T. H. S.
MAGNÆ FIDEI VIRO

Reverendissimo PATRI ac DOMINO,

D. NO. OLAVO
KÖRNING,

S. S. Theologiæ DOCTORI Celeberrimo,
Diœceſeos Hernôſandensis EPISCOPO Eminentissimo,
Scholarumque per Diœceſin EPHORO Accuratissimo,

MÆCENATI MAGNO.

Historias vaſtationum terrarum paſſim legimus & fera-
citatem hominum in illis merito horreſcimus; ſed an-
nales progreſſuum ſcientiarum paucius occurrunt, quam-
vis felicitatis humane ſint placidiſſimi indices. Hoc per-
pendens, rationemque collocati haëtenus ad hanc Academiam
temporis redditurus, particulam quandam Historie Acade-
miæ Aboenſis elucubrandam in me ſuſcepi, quam dum publi-
ci juris nunc facio, REVERENDISSIMO NOMINE TUO lucem
eidem mutuari haud dubitavi. Faveas, EMINENTISSIME PRÆ-
SUL, innoxio conatui, & adſiſtas ſpes meas benignitatis
TUE aura ſubleves. Sic ego viciffim nullum prætermittam
diem, quin DEUM O. M. ſupplicibus venerer precibus, velit
TE, REVERENDISSIME DOMINE EPISCOPE, ſoſpitem atque inco-
lumen conſervare, uſque dum Patrie, Diœceſeos, Familie-
que TUE Nobiliſſimæ votis ſatiſfeceris. Ita ex inſis cordis
penctralibus vovet

REVERENDISSIMI NOMINIS TUI

clens d. votiffimus

JOHANNES LENÆSIUS.

§. IV.

DE PRIVILEGIIS ACADEMIÆ ABOENSIS.

Sicut privilegia, quæ Academiæ Upsaliensi concesserat Augustissimus Suethiæ Rex, gl. m. GUSTAVUS ADOLPHUS, ea iudicii atque experientiæ maturitate fuerunt consignata, ut ex calculo omnium peritorum ad felicitatem Academiæ & incrementa litterarum plurimum conferrent; ita quoque Serenissima Ejus Filia, Regina CHRISTINA, consultissimum duxit, iisdem nascentem Academiæ Aboensem in omnibus articulis, qui huic applicari possent, tantisper munire, donec ipsi daretur occasio, pro re nata vel emendandi eadem, vel etiam augendi, ceu ex diplomate in §. antecedente allato constat. Nostri igitur instituti ratio postulat, ut ex tenore documentorum, quæ in Consistorii Academici Archivo servantur, nunc explicemus immunitates & jura Academiæ nostræ diversis temporibus concessa, tum etiam indicemus Regias Litteras, quæ ab hoc negotium illustrandum conducunt. Faciamus igitur initium a commemoratione privilegiorum Regis GUSTAVI ADOLPHI, Holmiæ die XXV Junii An. MDCXXV datis, quibus tanquam basi cetera innituntur, quorum hæc præcipua sunt capita: I:º Senatui Academico facultas conceditur, proprium eligendi Cancellarium ex Ordine Purpuratorum, cui in rebus & controversiis Academicis summa post Regem sit potestas (a). II:º Senatui Academico potestas conceditur, Professores probatæ eruditionis ac vitæ, nec non Quæstores, Notarios, aliosque Ministros, vera Religione Evangelica imbutos, eligendi, atque Cancellario & Sæ Ræ M:ti commendandi, ut in muneribus confirmentur. III:º Ut in hac Academiâ doceantur omnes artes liberales & linguæ exoticæ;

Facultates constituentur, Doctores, Magistri & Baccalau-
 rei (*b*) juxta morem in aliis Christianis Academiis rece-
 ptum creentur. IV:o Honorum atque dignitatum præ-
 rogativa eis concedatur, qui in Patria: Academiis lau-
 ream aut mitram Doctoralem sunt consecuti, præ illis,
 qui apud exteros eisdem capefferunt gradus (*c*). V:o
 Academiæ propria sit jurisdictio ab urbis diversa (*d*),
 in qua Senatus Academicus dijudicat res & controver-
 sias Academicorum tam in civilibus, quam criminali-
 bus, excepto crimine læsæ Majestatis. Quod si causæ
 criminales fuerint majores, quæ mortis supplicium pro-
 merentur, Senatus Academicus cognoscat, judicabit, &
 communicata re cum Cancellario, ad supremum Regis
 judicium referet. Si supplicium a S:a R:a M:te remittat-
 tur, multæ cedent fisco Consistorii. VI:o Omnes mul-
 tæ, quas Coloni, Statui Academico subjecti, fisco Regio
 solvere debent, vulgo *Safte*, quamcunque ob caus-
 sam, sive sententia lata fuerit in judicio territoriali,
 Provinciali aut Regio Dicasterio, inferantur fisco Aca-
 demico. VII:o Nulla persona Academica, quæ ultra u-
 nius diei iter ab urbe non abest, alibi quam a Senatu
 Academico judicetur. VIII:o In rebus gravioris mo-
 menti, quæ Academiæ salutem concernunt, præsens sit
 Cancellarius, vel hujus vicem sustinebit Episcopus &
 Pro-Cancellarius, præsentem toto Senatu Academico, cu-
 jus suffragia deinceps ad Cancellarium erunt deferenda,
 sive jura Academica, sive negligentiorum correctionem
 concernant. IX:o Indultum est Senatui Academico, le-
 ges & statuta ferre Studiosis Academiæ & suis ministris.
 X:o Totus coetus Academicus a tributis urbis (*all
 Stadens tunga, ålager och består*) est immunis. XI:o
 Possideat quoque bona mobilia ac fundos in urbe pari
 jure, ac ceteri cives. XII:o Senatui Academico concedi-
 tur potestas, proprios tuendi piscatores, quibus injun-
 ctum

Atum, ut pisces ex finitimis lacubus & fretis in sustentationem Academicorum colligant. XIII:o Si quis Professor vel adversa valetudine vel provec̄ta atate impediat̄ur, quo minus suo fungi queat munere, dimidia tamen salarii parte, quoad vixerit, fruatur; altera ei, qui officii partes tuetur, relicta.

Allata modo privilegia non tantum confirmavit Regina CHRISTINA, postquam habenas imperii SvioGothici capeſſivit (e); sed etiam datis Holmiæ Litteris die 23 Octobris An. 1646 eadem partim explicuit, partim amplificavit. Sic Academia concessit varias servitutes (keltza råntan, gården, Byggnings och Salspetter-hjelpen) nec non quasdam immunitates scil. a vectione & exſcriptione (Skjutsfårber och usfrifningar), sub eisdem conditionibus, quibus his gaudebat Academia Upsaliensis. Jurisdictionem Academicam ad distantiam sex milliarium undiquaque ab urbe extendit; intra quod spatium studiosus sine auctoritate Magistratus Academici capi aut conveniri non deberet, nisi in flagrante delicto esset deprehensus. Auxit quoque salarium Quæstoris Academici, constitutisque variis ministris salaria concessit, & denique in robur Typographiæ & incrementum Bibliothecæ concessit Academiae ducentos thaleros argenteos, ut tamen horum administrationis rationem coram Collegio Camerali redderet Quæstor.

Qui Hyperboreæ huic Palladi in imperium SvioGothicum successerunt Magni Reges, quamvis plerique Bellonæ tumukibus immane quantum disſinerentur, Litterarum tamen florem promovere non intermiserunt; ideoque partim jam concessa Academiae privilegia confirmarunt (f), partim eadem novis immunitatibus auxerunt. Imprimis Suethiæ Rex gl. m. FRIDERICUS I. emeritis Professoribus integrum concessit salarium (g), jussitque, ut in foro Academico, paucis eisdemque gra-

vioris momenti causis exceptis, uteretur processu summario, in quo de simplici & plano, omissis solemnitatibus, observatis solum substantialibus, negotium tractatur & dijudicatur. Hac enim ratione Professores non valde distrahantur a lectionibus sive publicis sive privatis, nec Academici diu expectare coguntur ipsam sententiam. Quid? Quod Consistorio Academico integrum sit a Jure Communi interdum recedere atque in discipulorum, quorum veluti tutores agunt, vitia vel crimina leviora paternis quasi castigationibus ita animadvertere, ut sine forensi strepitu ad meliorem frugem reducantur (b).

Quæ insuper Academiae nostræ specialia concesserunt commoda Reges nostri augustissimi, majora & plura sunt, quam ut a nobis profus reticeri hac occasione debeant. Huc pertinet immunitas a vectigali pro libris exoticis (*Beskrivelse från Tull och Licent för Böcker*) (l). Singulis Professoribus, sacro ordine non initiatis, & Quæstori conceditur in usum Oeconomicum villa Rustica, *Præbende Hemman*, quæ singulæ immunes ab oneribus consuetis Rusticorum (*För Gåst, Skjurs, och Dagverken*) (k). Liberantur Academici a pendenda parte decima bonorum demortui civitati (l), nec non a stipendiis militaribus (*Krigshjelpen*) (m); & Professores, qui simul Ecclesiarum Pastores sunt, liberantur a tributo *Beffars penningar* och *Extraordinarie utlagor* (n). Professoribus etiam & horum viduis confertur immunitas a censu & a furnis, *Mantals* och *Bakugns penningar* (o); quin & villæ Professorum eisdem gaudent juribus, quibus prædia Nobilium prævalent, *med Frälse vilkor* och *Frälse frihet* (p), adeoque idoneis locis fundorum sibi concessorum extruere possunt tam molas, quam tabernas *Qvarnar* och *Krogar* (q). Præter piscatores tueri Academia potest Opifices, ut Bibliopolam, Bibliopegam, Fene-

nestrarium, murorum Artificem, Sartorem, Fabros aliquot Lignarios &c. (r). Plura, quæ concernunt Privilegia Academicorum exponunt ipsæ constitutiones Academicæ.

(a) Vid. *Academ. Privileg. d. 25. Junii 1625, §. 1. item d. 19. Decemb. 1666.* (b) *Baccalaureatus* æquipolebat fere Candidaturæ dignitati apud nos; creduntque nonnulli, promotionem olim factam fuisse in *Baccalaureos & Magistros.* (c) Quum exteri Academici non raro abuterentur potestate sibi concessa creandi Magistros, & honores Magisteriales interdum conferrent eis, quos non cognoscent, nedum quorum explorassent in litteris progressus; Regibus Sapientissimis consultissimum est visum, varias de honoribus Magisterialibus, in exteris Academiis obtentis, edere constitutiones. Vid. *Const. Acad. d. 27. Junii 1655; d. 19. Decemb. 1666 Cap. XVII. Membr. I. n. 6. Membr. VI. n. 1.; Reg. Litt. d. 9. Novemb. 1750; d. 12 Augusti 1752; d. 20 Martii 1764.* (d) In illis negotiis, quæ tam Academiæ quam urbis communem utilitatem respiciunt, formandum est *Judicium* quoddam *mixtum*, vid. *Reg. Litt. Civitati Aboënsi die XXI Augusti An. 1732 datas & Rescript. Reg. d. 9 Jun. 1759.* (e) Vid. *Reg. Litt. de die 23 Octobr 1646, & præcipue de die 19 Octobr. 1650.* (f) Talem privilegiorum suorum confirmationem a Rege CAROLO X obtinuit Academia Aboënsis die 27 Junii 1655, a Rege CAROLO XI die 17 Septembr. 1675, a Rege FRIDERICO I die 5 Novembr. 1723. & a Rege nostro Clementissimo ADOLPHO FRIDERICO per *Litt. Reg. de d. 25 Novemb. 1751.* (g) Vid. *Reg. Litt. d. 14 Junii 1739 & d. 30 Septembr. 1743.* (h) Vid. *Utdrag af Protocollet hållit i Kongl. Majests Rådsmånar d. 1 Martii 1750.* (i) *Conf. Litt. Reg. d. 8 Miji 1641.* (k) Vid. *Litt. Reg. d. 15 Augusti 1646.* (l) Vid. *Litt. Reg. d. 6 Aprilis 1687.* (m) Vid. *Litt. Reg. d. 17 Julii 1662.* (n)

Vid. *Litt. Reg. d. 10 Augusti 1667.* (o) Vid. *Litt. Reg. d. 31 Augusti 1672; d. 18 Novemb. 1682; d. 29 Martii 1683; d. 18 Febr. 1684; d. Julii 1685; d. 30 Januar. 1686.* (p) Vid. *Litt. Reg. d. 12 Martii 1674.* (q) Vid. *Litt. Reg. d. 14 Augusti 1667.* (r) Vid. *Litt. Reg. d. 22 Decembr. 1646.*

§. V.

DE CONSTITUTIONIBUS ACADEMICIS.

Quum Societas Academica peculiarem suam habeat jurisdictionem; e re quoque fuit, ut præter leges, quibus singuli regni cives parent, peculiaria insuper obtineret statuta, quæ ad conservationem Academiæ & incrementa litterarum conducerent. Huc spectant CONSTITUTIONES ACADEMICÆ, quæ tam officia a singulis præstanda, quam jura ipsis vicissim concessa exponunt. Sicut igitur Academia Aboënsis eisdem fruitur privilegiis, quibus gaudet Academia Upsaliensis; ita etiam eisdem regitur legibus. Primam Constitutionum Academicarum elucubrationem debent Camenæ Duumviris illustrissimis, Regis Regniq; Senatoribus, AXELIO OXENSTJERNA & JOHANNI SKYTTE, quæ vero deinceps opera Magnorum Virorum, tam in Jure Patrio, quam in constitutione Academiarum versatissimorum, fuerunt digestæ (a); unde emerit Codex Constitutionum Academicarum, quæ CAROLINÆ appellantur, quippe quas sua auctoritate sanxit Rex gl. m. CAROLUS GUSTAVUS die XXVII Junii An. 1655. Enimvero quum Musarum Aboënsium Mæcenas, Illustrissimus Comes & Senator PETRUS BRAHE, qui, absens licet, semper tamen pupillam suam, Academiam Aboënsis, in memori pectore gereret, probe perspiceret, Constitutiones modo nominatas correctione atque additamento egere; igitur Pro-Cancellario & Professoribus id dedie-

negotii, ut singulis Constitutionum momentis probe expensis, collatisque invicem sententiis, quod Senatui Academico consultissimum est visum, secum communicarent; quod perfecerunt nostri Academici, Upsaliensibus pari in negotio occupatis, cedere nolentes. Hoc opus aliorum in Svethia Virorum examini adhuc subjecit Illustrissimus Cancellarius, & optimis undiquaque selectis, composuit Constitutiones Academicas, datas Holmiæ die XX Julii 1661, provisionaliter, ut videtur, adhibendas. Hæ communiter appellantur **CONSTITUTIONES BRAHEÆ**, quæ a **CAROLINIS** in momentis oppido paucis discrepant. Interjecto tempore gl. m. Rex Sueshiæ **CAROLUS XI** Academicis injunxit, ut quis eorum Constitutiones Carolinas in Suecanam transferret linguam (b); quod tamen mandatum vel pramatura ipsius mors vel aliæ rationes Politicæ interverterunt. Cogitasse etiam Achillem nostrum Hyperboreum, Regem **CAROLUM XII**, de emendatione Constitutionum Carolinarum, vel inde colligi potest, quod quum circa imperii ejus auspicia per Cancellarium, Illustrissimum Comitem **WALLENSTEDT**, Aboenses supplices petissent privilegiorum suorum confirmationem, hoc tulerint responsum, quod expectandum esset, donec Constitutiones Academicæ debitam correctionis limam subiissent (c). Quamvis vero scientiæ recentiori præsertim ævo novam quasi faciem induerint, Regesque nostri clementissimi, de Constitutionibus emendandis & ad præsentem reipublicæ litterariæ statum applicandis solliciti, in partem harum curarum Professores aliosque idoneos viros vocaverint, tantum tamen opus ad umbilicum in Patria deduci nondum potuit. Quare Constitutiones præsertim Carolinæ in Academiis Patriæ vigent, & una cum Regiis Litteris illam efficiunt normam, ad quam civitas Academica regitur. Quid vero leges
illæ

istæ speciatiim decernant, non nostrum jam est exponere.

(a) Vid. *Mag. P. ARRHENII Histor. Acad. Upsalensis Part. I. p. 38.* (b) Vid. *Reg. Litt. die 24 Decemb. 1695.* (c) vid. *Litt. Reg. d. 17 Maji 1698.*

§. VI.

DE SALARIIS ACADEMICORUM.

Quandoquidem Professores Academici non dies tantum, sed integras quandoque noctes ad pallorem usque muneribus suis rite obeundis, hoc est, partim excolendis ac prorogandis scientiis, partim illis seligendis & digerendis, quæ in usum discipulorum præcipue vergunt, partim denique consiliis unicuique Musarum alumno, ad virtutis & eruditionis culmen contendenti, subministrandis impendent; evidens est, quod curis Oeconomicis, ut alii cives, quorum minus ancisa sunt temporum momenta, haud sufficiant; adeoque male cum eis ageretur, nisi Reges ac Principes justa illis concederent salaria. Hoc probe perspexerunt Reges nostri sapientissimi; quare Professoribus annua indulerunt præmia, munerum & molestiis & dignitatibus respondentia. Quo certe nomine laudari meretur Regina Sæthiæ CHRISTINA, quæ sicut in litteras litteratosque maxima contulit beneficia; ita a propensissimo ejus in Camenas nostras animo fuit alienum, ut Academici Aboenses necessaria vitæ sustentandæ adminicula diu desiderarent. Quare Pallas hæc Hyperborea Academiae Aboensi a se institutæ die VIII Julii 1644 adsignavit summam 6125 thalerorum (a), solvendis Academicorum salariis impendendam. Quum verò isthæc summa necessariis quibuslibet impensis circa Academiae initia non sufficeret; munus suum ita auxit Munificen-

tissima hæc Princeps, ut Ordo Academicus An. 1646 consequeretur 6585 thal. Paulo post scilicet An. 1650 Statum Academicum auxit ad summam 6795 thal. qui tamen inter An. 1652 & 1660 imminutus ad 6735 thal. Sed fluxum & refluxum opulentiae isthac tempestate sensit Academia nostra; siquidem Status Academicus An. 1663 æstimatus fuerit ad summam 7285 thal. & tantus occurrit in rationibus publicis usque ad annum 1727. Summæ primum memoratæ solvendæ destinavit Regina partim redditus ex 307 fundis rusticis, qui tunc constituentes 188 portiones viriles (hela mantahl), universi solverent summam 3574 thal. partim decimas quarundam parocciarum, vulgo *Kyrkio: Djonden*, quæ solverent 1114 tönna frumenti, seu juxta æstimationem publicam, *Kronowårderingen*, 2506½ thal. quo tamen modo Academici obtinuerunt tantum 6080½ thal. pro 6125, qui ipsis essent decreti. Qua autem ratione Academici sua stipendia ante impetraverint, quam Regina CHRISTIANA Statum Anni 1644 ordinasset, non satis constat. Probabile vero est, quod præter salaria Lectorum Gymnasii Aboënsis per Satrapam ex redditibus publicis obtinuerint adhuc quandam pecuniæ summam, quam An. 1644 æquasse 2407 thal. constat. Sed sicut turbulentus erat Patriæ status, ita hinc quoque non mediocriter sensit damnum Academia, quæ An. 1653 fecit jacturam 533 tönna frumenti, pro quibus ipsi quidem addicta est annua summa 1200 thal. Sed promissis sæpius, quam numerata pecunia acquiescere tenebantur Academici, qui nec frui potuerunt pratis ad resarciendum damnum sibi concessis, olim forte fertilibus, sed tunc ita desolatis, ut ne vola quidem aut vestigium illorum amplius appareret. Ad has redacti angustias Professores alia innoxia ratione rebus suis consulere necesse habuerunt; ne, dum ipsi vires in juventutis institutione consume-

rent, tristi inopia domi consumerentur. Quidam igitur Professorum ex gratia Clementissimorum Regum constituti sunt Pastores majorum Ecclesiarum, præsertim in Finlandia, quidam pares provincias in Academia Upsaliensi impetrarunt, nonnulli etiam munera Adfessorum in Regio Dicasterio Aboënsi cum augmento Nobilitatis obtinuerunt. Vagam hanc Academicorum Aboënsium sortem non tulit gl. m. Rex CAROLUS XI. qui ut calculum cum imperio prudenter posuit, ita eo rem perduxit, ut jacturam 533 tonnar. frumenti circiter reciperent; quem etiam statum Litteris Regiis 1675 & 1684 datis confirmavit. Hoc modo Academici per plura lustra obtinuerunt sua salaria, donec Camenæ Aboënses propter vexationem Russorum, quæ An. 1713 incepit, & per octo admodum annos duravit, toto ferme orbe dispergerentur, atque univèrsa Finlandia gravissimo miseriarum telo oppressa jaceret. Reddita tandem pace, ad sua quoque pensâ reversæ sunt Musæ; sed quum loca omnia valde essent desolata, suis vigiliis & indefessis laboribus vix tantum sibi comparare potuerunt Academici, quantum tenui ac parabili victui obtinendo sufficeret. In confesso enim est, quod spatio quatuor solummodo annorum scil. An. 1722, 1723, 1724 & 1725 Academici fecerint jacturam 18330 thal. & 1131 tonnar. frumenti. Computatione igitur facta Professoris cujusvis salarium An. 1722 æquavit tantummodo 229 thal.; An. 1723 vix 204 thal.; An. 1724 solum 243 thal.; & An. 1725 unusquisque vix 190 thal. recepit; adeoque si cogitemus nimiam omnium mercium caritatem, quæ tunc fuit, miraculo similis res, quod inedia non penitus interierint (b). Afflictissimam hanc suam conditionem (c) Illustrissimis Regni Ordinibus in Comitibus An. 1727 exposuerunt Academici; ostendentes, Academiam, ex qua multum emolumentum hactenus sensit Patria, brevi nul-
lam

lam futuram, nisi indemnitatem, saltem in posterum sperare possent, & ea consequerentur stipendia, quæ priorum Regum munificentia ipsis assignaverat. Aquis adeo precibus, quas ipsa expresserat necessitas, haud difficulter annuerunt Regni Ordines, atque Academico Aboënsi statui, uti dicitur, assignarunt summam 6124 thal. tam salariis Academicorum, quam necessariis aliis sumptibus impendendam. Ad ejus tenorem singuli Theologiæ Professores præter parœcias, acceperunt 400 thal., Juris autem & Medicinæ 450 & Philosophiæ Professores, sive Sacris Ordinibus non initiati, sive simul Pastores Ecclesiarum erant, consequerentur 400 thal. Quæstor 350 thal. Bibliothecarius 150 th. Secretarius 190 thal. Adjunctus Philosophiæ 75 thal., Adjunctus autem Theologiæ salarii loco fruebatur redditibus parœciæ, cujus Pastor erat; Typographus etiam 100 thal. & Rationarius 100; ut de ceterorum Academiae ministrorum stipendiis nihil nunc dicamus. Integræ huic summæ solvendæ destinati sunt redditus ex 332 $\frac{1}{2}$ villis rusticis, quæ simul constituebant 168 $\frac{1}{2}$ port. viriles, tum etiam ex decimis (Kyrkio Sijonde och Qvarntulls Spannemål) 736 $\frac{1}{2}$ tonn. frumenti, nec non ex censu (Mantahs penningar) 503 thal. 20 or. Quum vero hæc ipsa non responderent primæ institutioni, Academiae Aboënsi d. 17 Augusti 1727 in majus status sui robur concessi sunt redditus ex Regia Piscatura Cumoënsi. Sed de tanto beneficio sibi diu non gratulabantur Academici; siquidem Piscatura Cumoënsis An. 1735 iterum fisco Regio cesserit (d). Gravis omnino hæc fuit jactura, sed multo gravius censendum est damnum, quod Academici acceperunt, dum an. 1741 propter furores Martis solum rursus vertere cogebantur; qua tempestate, licet brevi debacchata sit, fundi rusticorum Academiae subjectorum adeo desolati sunt, ut consuetis tributis opportune pendendis pauci essent pa-

res. Quare Academici meliorem statum non expectantes, in tantis dispendiis compendia quarrentes, sibi necessaria nec Patriæ onerosa, ab Illustr. Regni Ordinibus in Comitibus An. 1743 exæquationem quandam ac numerum aliquot reductionem petierunt, ut ceteri stipendia sibi designata certius obtinerent; id quod etiam impetrarunt. Ad tenorem igitur hujus status, quo jam fruuntur Academici, tres Theologiæ & tres Philosophiæ Professores, qui parœciis annexis gaudent, tantum ex redditibus fundorum singuli consequuntur, quantum respondeat summa 400 thal. JurisConsultus autem, Medicus & tres Philosophi, qui Ecclesiarum antistites non sunt, obtinent singuli reditus 500 thal. primus vero Philosophus, qui simul est Academiae Bibliothecarius 550 thal. Academiae Secretarius, qui simul est Philosophiæ Adjunctus 190 thal. Camerarius 200, alter Philosophiæ Adjunctus 100 thal. Theologiæ Adjunctus gaudet, ut ante, parœcia, Rationarius (Fogden) 100 th.; tres Academiae ministri simul 120 th.; XLVIII Stipendiarii Regii numerata pecunia accipiunt 1000 thal.; IV Professores, Stipendiariorum Inspectores, simul 150 thal.; Bibliothecæ & adificiorum reparationi 200 th. aliisque necessariis impensis 146 thal. sunt destinati, totusque sic dictus Status Academicus hodie æstimatur ad summam 6310 thal. seu ex rationibus publicis (Stats Bøfen) constat. Præterea vero, aucto Philosophiæ Professorum numero, novissimus Philosophus ex decreto Ordinum Regni accipit numerata pecunia 800 thal. (e). Enimvero quum in permutatione quarundam villarum cum publico An. 1727 Academici, errore calculi a Quæstore instituti, minus justo accepissent, id quod postmodum fuit animadvertum, Illustr. Regni Ordines in Comitibus An. 1751 indemnem præstiterunt Academiam, in villarum amissarum vicem eidem alias assignantes (f), æqualium redituum,

tuum, quos ejusdem plane esse indolis ac cetera stipendia, parique ratione inter Academicos distribuendos, Ordines Regni in Comitibus nuper habitis graviter declararunt (g). Nec hoc loco erit reticendum, quod quum numerus Officialium Academiae ob rationes nuper allatas fuerit imminutus, adeoque Camerarius, Quaestoris vices administrans, non solus sufficeret Oeconomia singularum fundorum, Academiae donatorum, rite gerenda, necesse fuit, ut Academici ipsos fundos inter se pro rata dividerent (h); sed unicuique tamen injunctum, coram Consistorio, quoties salus Academiae ita postularet, rationem collecti redditus, qui ne ad obolum quidem augeri unquam debet, reddere; ita ut ne Satrapis quidem provinciarum ullum jus competat in hos fundos. Immo quum Academici ea conditione nominatos redditus accepissent, ut sive lucrum sive damnum ex villarum administratione proveniens ipsi percipiant (på winst och förlust), jure etiam Nobilitatis (med Gråssemanna-rätt) ipsas tenent; ne tertius interveniat, & calculos eorum Oeconomicos turbet. Sicut vero de possessione horum reddituum in sinu sibi gratulantur Academici Aboenses; & proinde spem Magnorum Regum Procerumque regni, quantum ferat mortalium conditio, implere opere nituntur; ita nemo sortem hanc ipsis invidet, qui modo consideraverit multo majores Academicarum Upsaliensis & Lundensis prerogativas. Rex enim gl. m. CAROLUS XII Academiae Upsalensi An. 1699 assignavit pendendis salariis summam 25822 thal. quam sequenti aëvo, imprimis sub auspiciis Regis nostri Clementissimi, utiliore factam fuisse constat (i). Et licet demus, duplo numerosiore esse Academiae Upsaliensis statum, salariorum etiam quantum quadruplo excedit summam, Academiae Aboensi concessam. Similiter Academia Lundensis circa ipsam instaurationem accepit re-

ditus ex 925 fundis rusticis, præter molas, plura tuguriola (Bachus), prata, hisque confocias utilitates insignes. Reditus quoque Bibliothecæ Lundensis exsuperant 700 thal.; Aboënsis infra 200 thal. subsistunt. Stipendiariis Regiis Lundensibus adsignata est annua summa 3840 th. Aboënsibus 1000 th., ut alia reticemus (k). Sed mittimus hanc comparisonem, quippe quæ hujus non est loci, & potius veneramur Regum Clementissimorum munificentiam, qui præter nominata modo beneficia, omni laude dignissima, Academiæ Auraicæ concesserunt VII Ecclesias, uti dici solent, annexas, scilicet Archipræposituram Aboënsis (l). Ecclesiam Fennicam Aboënsis (m), Råndemäckensis seu S. Mariæ (n), Gratiavallensis (Råndenski) (o), Lundoënsis (p), Pemarensens (q) & Pikisens (r), nec non novem præbendas (Rivets hemman) ceu in vetustis appellantur litteris (s). De paræciis primum observamus, quod si Archipræposituram excipiamus, quæ curæ Primarii Theologiæ Professoris plerumque fuit commissa, certæ paræciæ cum certis Professionibus non fuerint connexæ: quod tres Theologiæ & tres Philosophiæ Professores nec non Theologiæ Adjunctus curam animarum in illis gerant, & quod unusquisque horum Pastorum ad commendationem Senatus Academici Litteras plenæ potentæ (Sullmagt) ab Illustrissimo Cancellario accipiat. Deinde quod ad præbendas attinet, hæc inter reliquos Professores ita sunt distributæ, ut Juris Consultus binas, totidemque Medicus, singuli autem tres Philosophi unam, Secretarius & Camerarius quisque unam possideant. Hæc omnes censitæ sunt ad summam 344 thal. 11 or. atque ex una Facultate in aliam transferri non possunt.

(a) Per thaleros semper intelligimus thaleros sic dictos argenteos (Silfvermynt); qui computandi modus, uti

uti antiquissimus in nostra Patria; ita non solum in rationibus publicis, sed etiam in variis provinciis etiamnum valet. (b) Synopsin hanc mutationis salariorum ex Actis, quæ in Consistorii Archivo servantur, excerptimus. (c) Concipi facilius, quam verbis exprimi potest vaग्रandis illius tempestatis calamitas. Exustæ erant Academicorum ades, direptæ opes, quas relinquere coacti fuerunt, colonis fundorum necessariæ immunitates a debitis tributis per aliquot annos concessæ, & caritas annonæ, hostium vexationes infecuta, Patriam nostram fere exhauferat. (d) Vid. Cl. *Magistri* BRANDER *Dissert. de Regia Piscatura Cumönsi.* (e) Vid. *Reg. Litt. d. 22 Septembr. 1761.* (f) Scilicet non animadvertit Quæstor, Senatum Academicum pro temporum necessitate imminuisse censum (förmedlat) aliquot fundorum. Hoc modo Academia fecit jacturam reddituum ad summam 178 thal. circiter, ad quam resarciendam assignati sunt redditus ex 14 fundis. (g) Auro cedroque digna sunt verba Illustr. Regni Ordinum, quæ in Litteris Regiis Holmiæ d. 7 Decembr. 1769 datis occurrunt, nobisque pretiosiora, quam ut hoc loco omitti debeant: --- Aldenstund ifrån första foundationen desse räntor varit Academie staten til lön anslagne, och då Vi uppå Riksfens Ständers tilstyrckande funnit rättvist at tillägga Academie Staten erlättning uti andra hemmans räntor för dem, som de genom 1727 års hemmansbyte förloradt, deraf följer, at Academien har lika rätt til förvandlingen, som til sielfva räntorne, och det så mycket mera, som vårt Nädiga Bref af år 1752 tydeligen innehåller, at Academien enligt 1743 års förnyade stat, innehafver sina löner på vinst och förlust, och at för den orsakens skull erfättningen blifvit beviljad; hvarföruran Kongl. Brefvet af d. 7 Januarii 1748 förmår, det Åbo Academie innehafver de densamma förlånta löningshemman, hvarunder

der äfven de federmere tilkomne erfättningshemman nödvändigt måste begripas, under Donations rättighet, samt på vinst och förlust för desz stat, om räntorne utgå eller ej; utan at Cronan ersätter bristen eller at Landshöfdingarne åga å hemmanen minsta upsligt, så at Academien dem belitter aldeles likasom med Frälseman-narätt; och följkatteligen på desz godtycko ankommer, at med hemmanen så förfara, som Consistorium kan pröfva tjenligast, samt ländande til statens bibehållande nu och i framtiden, såsom orden i benälte Konunga Bref lyda; fördenskull och i betraktande häraf håller Se-crete Utskottet före, det Professorerne vid Åbo Acade-mie ej mera, än andra Indelningshafvare, kan förmenas en fri disposition öfver så väl räntan som förvandling-
gen af deras Löningshemman &c. &c. (b). Primam hu-jus subdivisionis ideam, quam cum Illustr. Cancellario Senatus Academicus An. 1740 communicavit, a decreto Ordinum Regni dat. d. 15 Maji 1732, qui distribu-tionem non multo dissimilem Academiae injunxerunt, ac-cepisse videtur: quem stipendia sibi debita colligendi modum, utpote convenientissimum, non improbarunt Regni Ordines, quando in Comitibus An. 1743 novum Academiae Aboënsis statum ordinarunt ac confirmarunt. Addo, quod quum Academiae Aboënsi competat libera dispositio reddituum ex fundis sibi clementissime concessis (vid. not. anteced. g. & ibi citat. Reg. Litt.); inde quo-que sequatur, quod singulis Academicis, si his ita visum fuerit, jus competat ex certis villis redditus colligendi. Denique dici non potest, quam grata ipsis colonis ist-hæc fundorum distributio, ab Academicis facta, fuerit & quam hilariter sua nunc solvant tributa, quum humani-ter a singulis excipiantur, & sine temporis dispendio, quod debeant, solvere queant. (i) Vid. Cl. Magistri P. L. ÅRRHENII *Hist. Acad. Upsaliensis Part. 1 p. 44.* (k)
Confr.

Cfr. *Cel. Professoris* J. J. von DOEBELN *Regiæ Acad. Lundensis Historiam, nec non Panegyricum Serenissimo PRINCIPI SUCCESSORI dictum a Cel. Professore* S. BRING *An. 1766.*
 (1) Ab antiquissimis inde temporibus & dum Aboæ Gymnasium adhuc floruit, unus Pastor curam utriusque Ecclesiæ Civitatis Aboënsis, Svecanæ videlicet & Fennicæ, gessit. Immo instituta heic loci Academia, Primarius Theologiæ Professor non solum integræ Ecclesiæ Aboënsis, sed simul Parochianæ in Nummis aliquamdiu præfuit, nisi ipse, quod interdum contigit, juri suo, in constitutionibus Academicis fundato, quæ jubent, ut Primarius Theologus sit Pastor Civitatis, sponte sua renuntiaverit. Recentiori ævo Cives Aboënses petierunt quidem libertatem proprium eligendi Pastorem, sed Sæc. R. A. M. t. a. *edito d. 18 Martii An. 1742* sanxit, quod Primarius Theologiæ Professor semper esset Pastor Ecclesiæ Svecanæ Aboënsis. Parœcia Nummis ab Archipræpositura separata per aliquod tempus, inter Academiæ annexas fuit relata, sed ante quadraginta circiter abhinc annos cum Ecclesia Svecana iterum conjuncta. (m) Ex consilio Rev. Episcopi ac Pro-Cancellarii J. GEZELII, Rex gl. m. CAROLUS XII d. 12 April 1698 permisit, ut Ecclesia Fennica Aboënsis a Svecana separaretur, & proprium Pastorem ex Ordine tamen Professorio acciperet; qua ratione binæ Ecclesiæ Aboënses non sine singulari utriusque emolumento etiamnum administrantur. Hæc autem Ecclesia cum certa Professione non est connexa; quamvis cura ejusdem Secundo Theologiæ Professori plerumque cesserit.
 (2) Sicut Episcopus Aboënsis sedem diu habuit in parœcia Rändemäcki seu S. Mariæ; ita quoque ipsius Pastor etiam post introductam Religionem Evangelicam fuit. Postmodum autem Augustissimo Regi ex consilio Illustr. Academiæ Cancellarii PETRI BRAHE placuit, isthanc Parœciam cum Pargensi commutare, simulque decernere, ut

cura animarum in Ecclesia Rändemåkenſi Secundo Theologiae Profefſori committeretur, vid. *Reg. Litt. d. 28 Novemb. 1660.* (o) inter antiquiſſimas annexas referimus quoque Eccleſiam Gratiavalleniſem, in qua Cel. Prof. STODIUS curam animarum geſſit, ſuffulius opera generi ſui ANDREÆ PETRÆI, qui ipſam deinceps cum ſua Profeſſione conjunxit, vid. *Litt. Cancellarii d. 10 Julii 1674.* (p) Eccleſiam Lundoenſem ſtatui etiam Gymnaſtico Aboenſi fuiſſe innexam conſtat. Ad tenorem *Reg. Litt. d. 28 Novembr. 1660* huic plerumque præfuit Tertius Theologiae Profefſor. (q) Circa Academiae initia fuit Eccleſia Sagueniſis Academiae annexis annumerata. Sed quum Illuſtr. Cancellarius Regi gl. m. CAROLO XI indicaffet, hanc longius ab urbe diſtare & operoſiorem ejus eſſe curam, quam ut Profefſor omnes Paſtoris numeros ex commodo animarum implere poſſet; a S. a. R. a M. te haud difficulter impetravit, ut Eccleſia Pemareniſis, quippe propinquior, in annexam abiret. Vid. *Litt. Reg. d. 28 Novembr. 1660, item d. 20 Junii 1689.* (r) Eccleſiam Pikienſem annexis fuiſſe adſtricam, nemo facile dubitat. Quare obſervamus potius, quod quum numerus Profefſorum, Sacro ordine initiatorum, jam major & alio tempore minor fuerit, factum ſit, tum ut quædam Annexæ proprio Paſtore, non ex ordine Profefſorio, aliquantisper gaviffæ ſint, ſed quæ tamen paulo poſt Academiae ceſſerunt, vid. *Reg. Litt. d. 24 Junii 1665;* tum etiam ut cura quarundam Eccleſiarum ad Secretarium & Philoſophiæ Adjunctos ſubinde fuerit devoluta. (s) *Reg. Litt. Holmiæ d. 14 Auguſti 1641 datis* Regina CHRISTINA adſignavit ſingulis Profefſoribus, Juris, Medicinæ & Philoſophiæ nec non Quæſtori Academico præbendam præter illos fundos, quorum redditus Academicis in ſuſtentationem donaverat, & illarum reſpectu varia eademque peculiaria Academiae conceſſit privilegia. Vid. *Litt. Cancellarii d. 6 Julii 1650.*